

ONTWIKKELINGEN SOCIAAL DOMEIN

2017

Ontwikkelingen en voorstel tot
investerings sociaal domein
gemeente Ten Boer

In deze notitie kijken we terug op de financiën van het sociaal domein en worden voorstellen gedaan voor een nieuwe bestemming van middelen om de transformatie opgave nog meer een impuls te geven.

Ontwikkelingen Sociaal Domein

ONTWIKKELINGEN EN VOORSTEL TOT INVESTERINGEN
SOCIAAL DOMEIN GEMEENTE TEN BOER

Inhoudsopgave

1 INLEIDING	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Leeswijzer	4
1.3 Planning.....	4
2 BESTEDINGEN SOCIAAL DOMEIN	5
2.1 Inleiding	5
2.2 Financiële terugblik 2016	6
2.3 Tussenstand 2017	10
2.4 Vooruitblik 2018.....	14
2.5 Solidariteitsdiscussie Jeugdhulp	18
Twee scenario's ten behoeve van solidariteitsdiscussie.....	20.....
2.6 Voorstel met betrekking tot solidariteit.....	22
3 VOORSTEL INVESTERINGEN SOCIAAL DOMEIN	25
3.1 Inleiding	25
3.2 Voortzetting bestaande investeringen.....	26
3.3 Nieuwe activiteiten.....	29
3.4 Organisatorische vervlechting De Deel in de Stichting WIJ	36
3.5 Samenvatting (financieel)	38

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

In 2015 decentraliseerde de rijksoverheid de taken van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet en de Participatiewet. Daarmee droeg zij de uitvoering en de bijbehorende (financiële) verantwoordelijkheden over aan de gemeenten. Achtergrond voor deze ‘transities’ was de wens om stapsgewijze te ‘kantelen’ van een verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving, waarin de overheid de problemen van de inwoners niet oplost maar de inwoners ondersteunt en stimuleert om hun problemen zelf op te lossen.

Kernopgave voor de gemeente Ten Boer is om deze kanteling zo in te richten, dat het sociale stelsel van de gemeente in de toekomst (financieel) houdbaar blijft en dat de inwoners van Ten Boer waar nodig passende ondersteuning krijgen. In deze notitie kijken we terug op hoe de gemeente Ten Boer de middelen heeft besteed in het sociaal domein tot en met 2017 en geven we een doorkijkje naar de volgende jaren.

De aanleiding van deze notitie is het positieve saldo op de uitgaven binnen het sociaal domein dat bij de jaarrekening van 2016 is gesignaleerd. De gemeenteraad heeft verzocht om na te gaan hoe dit kan, of inwoners desondanks goed bediend zijn en hoe dit doorwerkt in de volgende jaren. Uit deze notitie blijkt dat de gemeente Ten Boer ook voor de jaren 2017 en 2018 een positief saldo verwacht op de uitgaven binnen het sociaal domein. Het is het beleid dat dit overschot wordt toegevoegd aan de algemene middelen. Hiermee is het aan de gemeenteraad van Ten Boer om een besluit te nemen over de besteding van deze middelen.

Om nog meer impuls aan de transformatieopgave te kunnen geven heeft het college van B&W de wens om een deel van dit overschot te herinvesteren in noodzakelijke en wenselijke thema’s. Verderop in deze notitie wordt beschreven welke dit zijn, waarom er voor deze thema’s is gekozen en wat de financiële consequenties zijn.

1.2 Leeswijzer

De notitie start met een beschrijving van de inkomsten en uitgaven in het sociaal domein. Dit vindt plaats aan de hand van het resultaat van 2016, een tussenstand van het huidige jaar en een prognose voor 2018. Hierin wordt ook de solidariteitsdiscussie in het jeugddomein behandeld en het organisatorisch vervlechten van De Deel bij stichting WIJ.

Voortbordurend op het huidige beleid worden in deze notitie vervolgens enkele voorstellen gedaan voor mogelijke investeringen in het sociaal domein.

Elk hoofdstuk begint met een samenvatting waarin de prognose eindresultaat 2017 beschreven staat, vervolgens worden de cijfers gespecificeerd.

1.3 Planning

De notitie staat geagendeerd voor behandeling in de raadsvergadering van 27 september 2017.

2 BESTEDINGEN SOCIAAL DOMEIN

2.1 Inleiding

De afgelopen twee jaar heeft de gemeente Ten Boer hard gewerkt om de extra taken die naar de gemeente zijn gekomen op het gebied van jeugd en Wmo en participatie op een goede wijze uit te voeren. De Deel speelde hierin een belangrijke rol. De medewerkers van De Deel dragen er onder andere zorg voor dat mensen in vroegtijdig stadium de juiste informele en/of formele ondersteuning krijgen. Daarnaast heeft de gemeente Ten Boer een projectleider Burgerkracht en Participatie aangetrokken. Deze projectleider heeft als taak het ondersteunen en faciliteren van die activiteiten en initiatieven die leiden tot het vergroten van de leefbaarheid en samenredzaamheid en het ondersteunen van initiatieven die bijdragen aan een goede basisinfrastructuur in de gemeente. De komende jaren wil de gemeente nog meer inzetten op preventie door het verder versterken van betrokkenheid van burgers en de aandacht meer richten op het zogenaamde voorliggend veld zodat er minder een beroep wordt gedaan op de duurdere zorg (zie 3.2).

Basisvoorzieningen en algemene voorzieningen zijn voorliggend. De veronderstelling is dat investering in het voorliggend veld het beroep op de (duurdere) zorgvoorzieningen vermindert. Er gaat daarmee een preventieve kracht uit van het voorliggend veld, waardoor het beschikbare zorgbudget zo efficiënt mogelijk besteed kan worden. Onder zorgbudget wordt in deze notitie verstaan de budgetten voor jeugdhulp, de huishoudelijke hulp (HH) en de nieuwe Wmo (begeleiding, dagbesteding en beschermd wonen)¹. Het budget van de participatie wordt in deze notitie buiten beschouwing gelaten.

In dit hoofdstuk wordt nagegaan wat de ruimte is op de zorgbudgetten voor de jaren 2017 en 2018 en of deze ruimte eenmalig of structureel is om te kunnen investeren in het voorliggend veld. De prognoses voor 2017 en 2018 zijn gebaseerd op de ervaringen die inmiddels zijn opgedaan met het resultaat van 2016 en de tussenstand van 2017. In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op hoe een deel van het begrote

¹ Voor de oude Wmo (vervoer, hulpmiddelen en woningaanpassingen) geldt dat de uitgaven al jaren stabiel zijn. Het is de verwachting dat deze ook de komende jaren conform het budget (€ 201.000) zullen uitvallen, deze kosten zijn daarom voor deze notitie buiten beschouwing gelaten.

overschot kan worden ingezet voor nieuw en intensivering beleid sociaal domein. Met als doel het borgen van een sterk voorliggend veld, gedragsverandering bij ondersteuners en inwoners en het voorkomen van (zwaardere) zorg.

Voor 2018 speelt de discussie over de vraag of gemeente Ten Boer voor 2018 solidair wil zijn met de regio op het gebied van de kosten van de jeugdhulp. De uitkomsten van deze discussie kunnen grote gevolgen hebben voor het verwachte resultaat voor 2018 (zie 2.5).

2.2 Financiële terugblik 2016

De jaarrekening van 2016 geeft een overschot op de budgetten in het sociaal domein weer. Een deel van de overschotten is overgeheveld naar 2017. De overschotten zijn terug te zien binnen alle zorgbudgetten, al heeft Ten Boer voor de jeugdhulp wel bij moeten dragen in een regionaal tekort². Een deel van de overschotten wordt verklaard door de herindicaties op het gebied van de huishoudelijke hulp en het feit dat niet elk persoonsgebonden budget volledig verzilverd wordt. In de onderstaande teksten wordt hier nader op ingegaan, waarbij elke post afzonderlijk wordt behandeld.

Jeugdhulp

Van 2015 tot en met 2017 is de gemeente Ten Boer financieel en inhoudelijk solidair op de jeugdhulp met de andere 22 Groninger gemeenten. De financiële solidariteit geldt hier als een soort basisverzekering: je betaalt je deel en als andere gemeenten tekort komen, betaal je daar in mee. Kom je zelf tekort, dan betalen de andere gemeenten mee voor jou.

De jeugdhulp wordt ingekocht door de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG). De opdracht vanuit de Jeugdwet is het organiseren van een dekkend jeugdhulplandschap. Uitgangspunt is dat jeugdigen en hun opvoeders in de gehele jeugdhulpregio Groningen op dezelfde kwaliteit en volume van jeugdhulp kunnen rekenen. Dit is de inhoudelijke basis onder de financiële solidariteit. De gemeenten kozen in het verlengde daarvan voor financiële solidariteit –mede omdat aan het begin

² Wanneer de gemeente Ten Boer niet had hoeven bijdragen aan het regionale tekort, dan was er sprake geweest van een voordeel van ongeveer 100 duizend euro.

van de transitie van de jeugdhulp geen zicht was op de daadwerkelijke uitgaven- en het belangrijk werd geacht elkaar inhoudelijk en financieel 'vast te houden'. De gemeente Ten Boer heeft met de Contourennota het Groninger Functioneel Model³ onderschreven en zich gecommitteerd aan de gezamenlijke inhoudelijke uitgangspunten van het Groninger jeugdstelsel.

Voor de jeugdhulp gold in 2015 nog overgangsrecht. Een groot deel van deze cliënten is net als die van de Wmo pas in de loop van 2016 geherindiceerd is, vaak met een ingangsdatum van 1-10-2016. Het effect hiervan was een verschuiving van pgb naar ZiN en een daling van de indicatiewaarde.

Voor 2016 was er provinciaal gezien sprake van een tekort op de jeugdhulp (Pgb en ZiN). Het solidaire aandeel van Ten Boer hierin bedraagt € 65.000. Ten Boer heeft in 2016 minder jeugdhulp 'verbruikt' dan gemiddeld. Dit betekent dat Ten Boer meebetaalt aan het tekort van alle Groninger gemeenten samen. In de jaarrekening was rekening gehouden met een groter tekort (€ 78.000), echter bleken de kosten per saldo lager uit te komen. Het verschil, € 13.000, is in de begroting van 2017 meegenomen als voordeel.

Algemene voorziening HH en ZiN Wmo⁴

De huishoudelijke hulp (HH) werd in 2016 beschikbaar gesteld als algemene voorziening, hiervoor zijn de HHT-middelen⁵ ingezet. De ervaring hiermee loopt sinds 1 juli 2015. Er is al wel langer ervaring met de kanteling in de huishoudelijke hulp. Hierbij wordt er gekeken naar de ondersteuningsvraag en naar wat iemand daar zelf nog in kan betekenen en wat eventuele huisgenoten of mantelzorgers daarin kunnen betekenen. Dit principe is ook toegepast bij de herindicaties. Naar de effecten van de herindicaties heeft onderzoek plaatsgevonden. Hieruit is gebleken dat de herindicaties geen nadelig effect hadden op het voldoen aan de ondersteuningsvraag van de inwoners.

³ Contouren Jeugdstelsel Groningen 2015 - 2018 - Projectgroep Transformatie Jeugdstelsel Groningen, 2014

⁴ Met dit laatste wordt bedoeld de kosten van Zorg in Natura (ZiN) voor de huishoudelijke hulp en de individuele en groepsbegeleiding Wmo.

⁵ Het Rijk heeft voor de jaren 2015 en 2016 de Huishoudelijke Hulp Toelage in het leven geroepen. Hiermee konden gemeenten budget aanvragen om inwoners te voorzien in huishoudelijke hulp.

Huishoudelijke hulp bleef na de inrichting van de algemene voorziening ook beschikbaar als maatwerkvoorziening in de vorm van lichte individuele begeleiding. De kosten hiervan, samen met de ZiN-kosten voor de overige begeleidingsvormen Wmo (individueel en groep), bedroegen in 2016 in totaliteit ca. € 279.000⁶. Het overschot dat resteerde op de HHT-middelen à € 67.000 is inmiddels toegevoegd aan de begroting van 2017.

Pgb Wmo

Voor de nieuwe taken in de Wmo gold in 2016 nog overgangsrecht. Dat betekent dat er in dat jaar nog sprake was van zowel hogere aantallen als hogere tarieven. Een deel van de cliënten is pas in de loop van 2016 geherindiceerd, vaak met een ingangsdatum van 1-10-2016. Daardoor was er nog sprake van een daling in 2016 zelf in het aantal persoonsgebonden budgetten en een afname van gemiddelde indicatiewaarde. Omdat het kleine aantallen betreft is het lastig te werken met gemiddelden. Een of twee persoonsgebonden budgetten meer of minder in een jaar is een relatief grote stijging dan wel daling en heeft daardoor veel impact op de uitgaven. Dit geldt overigens ook voor de jeugdhulp en de langdurige zorg, waar ook sprake is van kleine aantallen.

Veel gemeenten hielden zorgbudget over omdat cliënten hun Pgb niet volledig verzilveren. In Ten Boer ligt het verzilveringspercentage van Pgb Wmo in 2016 op 77%, wat zelfs wat hoger is dan bij andere Nederlandse gemeenten. Uit onderzoek blijkt dat inwoners wel de ondersteuning ontvangen die nodig is, maar dat er verschillende oorzaken zijn dat niet de volledige toegekende ondersteuning wordt gebruikt⁷. Voor 2017 en verder wordt een iets hoger verzilveringspercentage voorzien (84%). Het overschot op de PGB WMO bedroeg in 2016 € 57.000.

⁶ Het was niet meer mogelijk om de afwikkeling van het faillissement van TSN Thuiszorg te verwerken in de jaarrekening 2016. Als deze kosten ook op 2016 geboekt zouden zijn, dan bedroegen de werkelijke kosten voor 2016 € 355.000 en deze drukt nu op de begroting van 2017, waarmee de prognose 2017 een vertekenend beeld geeft.

⁷ Dit kan zijn doordat de situatie van de cliënt veranderd is en de indicatie niet meer actueel is, of doordat de ondersteuning niet meer nodig is of doordat cliënt niet goed op de hoogte is van de zorgindicatie. Slechts in enkele gevallen (2%) is de eigen bijdrage de oorzaak. Bron: onderzoeksbureau APE (2016).

Eigen bijdragen Wmo

De eigen bijdragen Wmo hebben veel gefluctueerd, tot en met 2014 was deze gebaseerd op de oude Wmo. Vanaf 2015 waren de bijdragen ook gebaseerd op de nieuwe Wmo, maar veel cliënten vielen dat jaar nog onder het overgangsrecht en betaalden daardoor een lagere eigen bijdrage. Ook de algemene voorziening HH (sinds juli 2015) heeft invloed op de inkomsten voor eigen bijdragen. Het jaar 2016 is daarmee het eerste jaar dat representatief is voor de komende jaren. In 2016 bedroegen de opbrengsten uit de eigen bijdragen € 54.000. Hiervan had € 32.000 betrekking op 2016 zelf, het restantbedrag van € 22.000 had betrekking op een nakomend voordeel over eerdere jaren.

Beschermd Wonen

Beschermd Wonen & Opvang (BW&O) was in 2015 eveneens een nieuwe taak van de gemeenten, waarbij de verantwoordelijkheid en de budgetten bij de centrumgemeente (in dit geval Groningen) kwamen te liggen. De Groninger gemeenten werken samen aan de decentralisatie van BW&O naar de individuele gemeenten in 2020. De gemeente Ten Boer vormt hierin een cluster samen met de gemeenten Groningen en Haren.

Omdat nog niet duidelijk was of het budget zou volstaan is er een buffer voor risico's ingesteld ter waarde van 5 miljoen euro. In 2016 is gebleken dat deze niet aangewend hoefde te worden, waardoor het bedrag is vrijgekomen. Er was geen sprake van aanleiding tot tariefaanpassingen, waarna dit bedrag naar rato is verdeeld onder de Groninger gemeenten. Voor de gemeente Ten Boer kwam dit neer op een bedrag van ruim € 126.000. Dit bedrag is niet verwerkt in de jaarrekening 2016. Vrijval vindt plaats in 2017 en is daarmee een incidenteel voordeel voor 2017.

2.3 Tussenstand 2017

In 2017 is een verschuiving van pgb (afname) naar ZiN (toename) zichtbaar. Dit zorgt voor een verandering in zorgkosten ten opzichte van 2016. Dit is een landelijke ontwikkeling. De verklaring zit deels in de wijze waarop de pgb is vormgegeven met een bewijsplicht richting Sociale Verzekeringsbank en minder vrijheid om zelf over het budget te beschikken. Anderzijds proberen gemeenten het zorglandschap zo in te richten dat er keuzevrijheid is voor de cliënt met voldoende kwalitatieve aanbieders. Uitgaande van de aangepaste begroting van 2017 verwachten we uit te komen op een overschot van € 162.000.

Dit bedrag van €162.000 is als volgt opgebouwd.

Jeugdhulp	-135.000
Algemene voorziening HH en ZiN Wmo	197.000
Pgb Wmo	126.000
Eigen bijdrage Wmo	-26.000
Prognose eindresultaat 2017	162.000

Per onderdeel wordt hieronder dieper ingegaan op de cijfers.

Jeugdhulp

Voor 2017 voorziet de RIGG op de jeugdhulp voor de 23 gemeenten gezamenlijk een tekort van 12,4 miljoen euro⁸. Het aandeel van Ten Boer in dit tekort is € 148.000. Samen met het nagekomen voordeel over 2016, wordt het verwachte resultaat over 2017 voor Ten Boer daarmee een tekort van € 135.000.

In de bovenstaande cijfers zit een loon- en prijsstijging opgenomen van de kosten met 2,1 miljoen euro. Het aandeel van Ten Boer hierin is ongeveer € 25.000. Indien de gemeenten⁹ besluiten de loon- en prijscompensatie niet of niet helemaal door te betalen aan de aanbieders, wordt het tekort voor Ten Boer over 2017 tot € 25.000 lager.

⁸ Dit is inclusief de € 2 miljoen Cao-compensatie waar het DB nog een besluit over moet nemen.

⁹ Dit besluit wordt genomen door het Dagelijks Bestuur van de GR PG&Z.

Een deel van de integratie-uitkering jeugdhulp (7,5%) wordt onder andere ingezet voor de bijdrage in de kosten van de RIGG en de eigen uitvoeringskosten en de versterking van het voorliggend veld. Dit komt voor Ten Boer in 2017 neer op een bedrag van € 132.000. Dit bedrag wordt volledig besteed.

Vanaf 1-7-2017 is een groep zware cliënten overgekomen van Wlz (Wet langdurige zorg) over naar de gemeenten. Veel van deze cliënten beschikken over een persoonsgebonden budget en komen in aanmerking voor jeugdhulp en/of Wmo. Voor Ten Boer gaat het alleen om Jeugd-clieënten. Ten Boer krijgt daarvoor in 2017 een compensatie voor het tweede halfjaar 2017 van circa € 35.000. Vanaf 2018 bedraagt dit € 70.000,-. Deze middelen zijn toegevoegd aan de uitkering Jeugd, waarmee de zowel de baten als de lasten voor rekening komen van de RIGG.

Algemene voorziening HH en ZiN Wmo

Er is sprake van een stijging in de zorgkosten van met name de Zorg in Natura voor begeleiding Wmo, inclusief maatwerk huishoudelijke hulp. Dit hangt samen met een stijging van het aantal cliënten. Er is een sterke variatie in het aantal cliënten, over het geheel gezien is er stijging te zien van het aantal cliënten van zowel de begeleiding Wmo (gemiddeld 2016 van 41 cliënten naar gemiddeld 44 cliënten in 2017), als van de algemene voorziening huishoudelijke hulp.

Na verwerking van diverse mutaties op de begroting als gevolg van raadsbesluiten op 29 maart en op 28 juni (perspectiefnota) is in 2017 een begroot bedrag van € 581.000 beschikbaar voor de uitvoering van bovenstaande taken. Hiervan is € 67.000 incidenteel en € 514.000 structureel. De prognose lasten voor 2017 bedraagt circa € 510.000¹⁰ (waarvan € 434.000 betrekking op 2017 en een nagekomen last 2016 van € 76.000). Er is een incidentele bate afrekening beschermd wonen 2016 van € 126.000. In totaal wordt er over 2017 een overschot van € 197.000 verwacht, zie onderstaande tabel.

Algemene voorziening HH	28.000
Maatwerkvoorziening HH	228.200

¹⁰ De werkelijke begroting van 2017 (minus de kosten van de afwikkeling van het faillissement van TSN Thuiszorg in 2016) zou uitkomen op circa € 434.000. Zie ook voetnoot 6.

WMO ZiN	257.800
Totaal beschikbaar budget 2017	514.000
Bij: resultaat HHT 2016	67.000
Bij: afrekening Beschermd Wonen 2016	126.000
Af: afrekening TSN Thuiszorg 2016	-76.000
Af: prognose zorgkosten	-434.000
Prognose eindresultaat 2017	197.000

Pgb Wmo

Vanwege het aflopen van het overgangsrecht en het feit dat inwoners relatief vaker ondersteuning ontvangen in de vorm van ZiN in plaats van pgb, wordt voor 2017 een groter overschot verwacht dan 2016.

Door het vaststellen van nieuwe tarieven voor de begeleidingsvormen van Wmo (inclusief informele tarieven, maar exclusief tarieven van het maatwerk HH) zijn de lasten wel iets hoger dan voorzien¹¹. Dit heeft vanaf mei 2017 geleid tot een stijging van indicatiewaarden en daarmee een stijging in de kosten ten opzichte van begin 2017. Voor 2017 verwachten we desondanks een voordeel van € 126.000 ten opzichte van de begroting, zie onderstaande tabel.

Pgb HH	10.000
Pgb Begeleiding	185.000
Totaal beschikbaar budget 2017	195.000
Af: prognose zorgkosten	-75.000
Bij: correctie SVB over 2016	6.000
Prognose eindresultaat 2017	126.000

¹¹ Vanaf mei 2017 is er niet langer uurtarief-differentiatie naar omvang maar naar soort zorg.

Eigen bijdragen Wmo

In de begroting 2017 is een begrote opbrengst uit eigen bijdragen Wmo opgenomen van € 52.000. Aangezien 2016 het eerste 'normale' jaar was, zouden we kunnen uitgaan van € 32.000 als opbrengst (en dus een tekort van € 20.000). Het kabinet heeft echter vanaf 2017 de systematiek van de eigen bijdragen gewijzigd. Die wijziging is van invloed op alle huishoudens die op grond van de Wmo een eigen bijdrage voor maatwerk betalen, maar met name voor meerpersoonshuishoudens onder de AOW-leeftijd. De gemeente ontvangt hierdoor minder inkomsten uit de eigen bijdrage (schatting van CAK: € 12.000 minder, op basis van meest recente informatie € 6.000 minder). Gemeenten zijn hiervoor gecompenseerd (Ten Boer voor ongeveer € 18.000), dit bedrag is geboekt op de algemene uitkering en maakt daarmee geen onderdeel uit van het zorgbudget. Het nadeel op de begroting voor 2017 wat betreft de eigen bijdragen wordt daardoor geschat op € 26.000.

Beschikbaar budget 2017	-52.000
Bij: prognose baten 2017	26.000
Prognose eindresultaat 2017	-26.000

Beschermd Wonen

Er is een prognose gemaakt van het eindresultaat voor Beschermd Wonen voor 2017 en verder. Deze valt positief uit, wat naar rato verdeeld wordt. Voor de gemeente Ten Boer komt dit uit op een bedrag van ruim € 98.000. In de Voorjaarsnota 2017 (onderdeel Perspectiefnota 2017) is dit bedrag ingezet als algemene dekkingsmiddel en is daarmee al besteed in 2017.

Participatie

Voor 2017 heeft Ten Boer ongeveer 140 duizend euro ontvangen van het Rijk aan Participatiebudget. Hiervan is ongeveer 50 duizend euro gereserveerd voor re-integratietrajecten en scholing. Ongeveer 1/6^e deel (€ 25.000) is gereserveerd voor de begeleiding op een afspraakbaan of een nieuwe beschermt baan voor nieuwe doelgroepen. Het overige deel is onder andere bestemd voor de capaciteit in De Deel

om de cliënten te begeleiden bij hun re-integratie. Vanaf 2017 krijgt Ten Boer geen budget meer voor mensen die werken onder de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW)¹².

Per kwartaal wordt bekeken wat de tussenstand is wat betreft het budget, om te kunnen bepalen wat er beschikbaar is om voor mensen nog iets te betekenen. Daardoor wordt er geen overschot voorzien voor 2017 en verder.

2.4 Vooruitblik 2018

Verwachting is dat er in 2018 een overschot van € 188.800 zal ontstaan, zie onderstaand samenvattend overzicht. Het overschot voor 2018 kan hoger of lager uitvallen afhankelijk van de uitkomst van de discussie over de solidariteit van de kosten voor de jeugdhulp, zie hiervoor hoofdstuk 2.5.

Jeugdhulp	-161.000
Algemene voorziening HH en ZiN Wmo	166.800
Pgb Wmo	111.000
Eigen bijdrage Wmo	-26.000
Beschermd Wonen	98.000
Prognose eindresultaat 2018	188.800

Per onderdeel wordt hieronder dieper ingegaan op de cijfers.

Jeugdhulp

Voor 2018 heeft de RIGG voor de 23 gemeenten gezamenlijk op de jeugdhulp een tekort van € 8,9 miljoen geprognoseerd. Voor de Groninger gemeenten speelt de discussie of zij de financiële solidariteit voortzetten voor 2018 en verder. Wanneer alle gemeenten, met uitzondering van de gemeente Groningen, hiervoor kiezen komt het tekort van Ten Boer voor 2018 op € 161.000 uit. Hierin is nog niet meegenomen de tariefstijging van de jeugdhulp van gemiddeld 6%.

¹² Deze middelen gaan vanaf 2017 naar de gemeente waar de werkvoorziening gevestigd is waar de mensen aan het werk gaan. Voorheen gingen deze naar de woongemeente.

De vrije bestedingsruimte van de integratie-uitkering jeugd bedraagt vanaf 2018 5,5% meer dan in 2017. Hierdoor ontstaat ongeveer € 101.000 aan ruimte in de begroting. Dit komt bovenop de ruimte van 7,5%, waarvan een deel bestemd is voor uitvoeringskosten van de RIGG, maar ook een deel voor het voorliggend veld (zie ook toelichting bij het budget voor jeugdhulp in 2017 in hoofdstuk 2.3). Voorbeelden waar deze bedragen aan besteed kunnen worden zijn:

- Versterking van het voorliggend veld
- Deelname aan pilot Ondersteuner Jeugd en Gezin
- Toevoeging van praktijkbegeleider en gedragswetenschapper aan het lokale team
- Inzet van lichte hulp (maximaal 5 gesprekken)

Zie hoofdstuk 3 voor de uitwerking van bovenstaande voorbeelden en andere voorstellen.

Algemene voorziening HH en ZiN Wmo

Het structureel budget 2018 gebaseerd op 2017 bedraagt € 514.000. Via de algemene uitkering sociaal domein wordt een bedrag van € 127.800 extra ontvangen in 2018¹³ waardoor het budget voor 2018 in totaal uitkomt op € 641.800.

Voor 2018 worden de totale kosten geprognoseerd op € 475.000. Hierbij wordt rekening gehouden met de gevolgen van de nieuwe cao VVT die in april in werking treedt voor een bedrag van € 25.000. Omdat de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) gemeenten verplicht om reële tarieven te hanteren leidt dit hoogstwaarschijnlijk tot hogere tarieven voor de aanbieders en daardoor tot hogere zorgkosten¹⁴. Het is nog onduidelijk of gemeenten hiervoor gecompenseerd worden. Als we alsnog gecompenseerd worden door het Rijk levert dit een financieel voordeel op.

¹³ Deze toevoeging is structureel en is verwerkt in de Perspectiefnota 2017.

¹⁴ Het is de verwachting dat het tarief voor de algemene voorziening (er van uitgaande dat de algemene voorziening voor HH ook in 2018 nog bestaat) in 2018 stijgt met gemiddeld € 5,- per uur. Het tarief voor maatwerkondersteuning stijgt ook, maar minder sterk.

Algemene voorziening HH	28.000
Maatwerkvoorziening HH	228.200
WMO 18+ ZiN	257.800
Bij: verhoging uitkering sociaal domein	127.800
Af: prognose zorgkosten	-475.000
Prognose eindresultaat 2018	166.800

Pgb Wmo

Voor 2018 is geen groei of daling van het aantal cliënten verwerkt. Dit leidt tot verwachte kosten van € 84.000. Dit is een stijging ten opzichte van 2017. De hogere indicatiewaarden van medio 2017 (zie 2.3) verwachten we nu voor het hele jaar 2018. Bij een gelijkblijvend budget van € 195.000 zou dit alsnog leiden tot een voordeel van € 111.000 ten opzichte van de begroting.

Pgb HH	10.000
Pgb Begeleiding	185.000
Totaal beschikbaar budget 2018	195.000
Af: prognose zorgkosten	-84.000
Prognose eindresultaat 2018	111.000

Eigen bijdragen Wmo

De prognose voor de inkomsten van de eigen bijdragen Wmo in 2018 is conform 2017, dus ook € 26.000. Bij een gelijkblijvende begroting leidt dit tot een nadeel van € 26.000.

Beschermd Wonen

Voor 2018 is een inkooptraject gaande. Het resultaat hiervan kan van invloed zijn op het te verwachten eindresultaat. Vooralsnog wordt uitgegaan van hetzelfde financiële voordeel als in 2017. Voor Ten Boer zou dit dus uitkomen op een bedrag van € 98.000. In tegenstelling tot 2017 toen dit overschot is ingezet als algemene dekkingsmiddel, wordt voor 2018 in hoofdstuk 3.3 voorgesteld om (een deel van) dit bedrag te reserveren voor de transformatie van Beschermd Wonen.

2.5 Solidariteitsdiscussie Jeugdhulp

In het RTA 2015–2018 hebben de 23 Groninger Gemeenten afgesproken om een zelfde model te gebruiken voor het vormgeven van het nieuwe jeugdstelsel, de inkoop gezamenlijk te doen, en dit bovendien in solidariteit gemeenschappelijk te financieren. Het nieuwe jeugdstelsel omvat een breed spectrum van diverse jeugdhulpvormen: van lichte ambulante hulp, specialistische zorg en GGZ-behandeling, tot intensieve langdurige intramurale ondersteuningsvormen, en maatregelen in het justitieel kader.

Deze inhoudelijke en financiële samenwerking is destijds ingegeven vanuit de overtuiging dat de enorme omvangrijke stelselwijziging die gepaard ging met de wetswijziging Jeugdwet, niet op het niveau van individuele gemeenten kon worden vorm gegeven. Dit zou teveel risico's met zich meebrengen: voor de zorg van kinderen en de gewenste continuïteit van zorgaanbod. Bovendien is voor de transformatie van het totale jeugdstelsel een goede inhoudelijke samenwerking nodig met de zorgaanbieders, die veelal provinciaal of zelfs bovenregionaal werken. Dit kan het beste op basis van een gemeenschappelijk model, waarbij dezelfde kaders en uitgangspunten gelden. Om de gewenste transformatie te bewerkstelligen hebben we als gemeenten, ook in samenwerking met de zorgaanbieders, diverse transformatie-opgaven vanaf 2015 in gang gezet.

Onze regio Groningen is een van de 42 jeugdzorgregio's. In vergelijking met andere regio's in Nederland kunnen we trots zijn op wat er middels deze samenwerking al gerealiseerd is zoals: gezamenlijke transformatie-agenda, innovatieve inkoop gericht op de inhoudelijke vernieuwing van het zorgstelsel, beperking van de administratieve lasten voor de aanbieders, veel keuzevrijheid voor ouders en jeugdigen bij keuze voor aanbieders.

De jeugdhulp wordt, zoals eerder vermeld, regionaal ingekocht door de RIGG. De gemeente Ten Boer is inhoudelijk en financieel solidair met de 22 andere Groninger gemeenten in de jeugdhulp. Dat betekent dat de gemeente een aantal inhoudelijke uitgangspunten onderschrijft (ieder kind in de gehele jeugdhulpregio heeft recht op dezelfde jeugdhulp). Alle inkomsten en uitgaven in het jeugddomein van de gemeenten worden bij elkaar gebracht en zowel de financiële tegenvallers als de meevallers verdeeld worden over de deelnemende gemeenten. Dit vormde ook een aanleiding om hiervoor te kiezen, omdat gemeenten aan het begin van de transformatie van de

jeugdhulp nog geen zicht hadden op de werkelijke kosten, niet als regio en niet voor de eigen gemeente.

Op dit moment wordt in de jeugdhulpregio gesproken over het voortzetten van de financiële solidariteit voor 2018 en verder. Daarbij is overeengekomen dat alle gemeenten in ieder geval op een aantal afgesproken posten solidair blijven¹⁵. Iedere gemeente kan vervolgens de keuze maken om voor het (overgrote) resterende deel wel of niet solidair te blijven. Dit betekent dat bij tekorten de rest van de gemeenten bijspringen en dat zogenaamde ‘voordeelgemeenten’ meebetalen aan het tekort van de anderen.

Er wordt gestart met een beschrijving van de werkelijke en voorziene regionale kosten voor de jeugdhulp en de doorwerking daarvan voor Ten Boer (zie voor dit laatste ook 2.4). Vervolgens worden twee scenario's beschreven waarbij aangegeven wordt wat de uitkomst zou zijn voor Ten Boer in 2018. Op basis hiervan maakt de gemeente een keuze voor wel of geen solidariteit in 2018. Er is sprake van een aantal onzekere factoren, ontwikkelingen en afhankelijkheden, waarvan nog niet met zekerheid gesteld kan worden wat het effect voor Ten Boer is. Over het algemeen zijn we hierbij van de behoudende variant uitgegaan. Belangrijk is op te merken dat de cijfers gelden bij gelijkblijvende zorgconsumptie. Het feit dat we alleen de uitgaven van 2016 kunnen gebruiken als referentiepunt is een risico.

Huidige situatie

De RIGG heeft de volgende uitkomst over 2016 en prognose 2017 en 2018 afgegeven voor de Groninger gemeenten (in miljoenen euro's):

RIGG (in miljoenen euro's)	<u>2016</u>	<u>2017</u>	<u>2018</u>
Integratie-uitkering	150,3	148,1	154,7
Af 7,5% voor uitvoering / voorliggend veld	11,3	11,1	11,6
Af Extra 5,5 % voor preventie			8,5

¹⁵ Het gaat hierbij om posten zoals de intensieve en gesloten jeugdhulp alsmede een aantal basisvoorzieningen zoals Veilig Thuis, de expertpool en de 24-uurs bereikbaarheid.

Beschikbaar voor zorgkosten	139,1	137,0	134,6
Zorgkosten	144,7	149,4	143,4 ¹⁶
Nadeel	-5,6	-12,4	-8,9

Gevolgen Ten Boer (in duizenden euro's)	<u>2016</u>	<u>2017</u>	<u>2018</u>
Aandeel	1,163%	1,186%	1,193%
Saldo	-65,0	- 148,0	nnp

Twee scenario's ten behoeve van solidariteitsdiscussie

Wanneer Ten Boer zich niet financieel solidair had verklaard dan had de gemeente voor 2016 en vooralsnog voor 2017 een voordelig resultaat behaald. Waarbij moet worden opgemerkt dat met de grote bedragen die omgaan in de gesloten jeugdhulp één jongere extra al tot een forse overschrijding van het budget kan leiden. De financiële solidariteit is in die zin dus ook een verzekering die voor dit risico met elkaar afgesloten wordt.

Voor de discussie over het voortzetten van financiële solidariteit in 2018 zijn twee scenario's denkbaar, die we hieronder beschrijven met daarbij de financiële consequenties op hoofdlijnen:

1. Ten Boer blijft volledig solidair, maar een aantal andere gemeenten niet;
2. Ten Boer stapt met ingang van 2018 uit de solidariteit en draagt daarmee volledig haar eigen kosten van de jeugdhulp. Waarbij zowel de voordelen als de nadelen voor eigen rekening komen.

Scenario 1: Ten Boer blijft volledig solidair, er zijn gemeenten die uit de solidariteit treden

Voor gemeenten die kiezen voor volledige solidariteit, is het van belang te weten hoeveel en welke gemeenten juist kiezen voor het uit solidariteit treden. Zijn dit vooral gemeenten die daar financieel op vooruitgaan, dan wordt het nadeel voor de achterblijvende (wel solidaire) gemeenten relatief groter. De gemeente Groningen heeft

¹⁶ Hierin is de tariefstijging van de jeugdhulp voor 2018 (gemiddeld 6%) nog niet verwerkt.

al eind vorig jaar besloten uit de volledige solidariteit te treden. Voor de stad leidt tot een financieel voordeel, in die zin dat het nadeel minder is dan wanneer de stad wel solidair zou blijven. Als alle overige gemeenten, ook Ten Boer, wel in volledige solidariteit blijven, loopt het tekort voor Ten Boer door het uittreden van Groningen op tot ca. € 161.000. Dit tekort wordt hoger naarmate meer gemeenten die erop vooruitgaan door uittreden, ook echt uittreden.

Hierbij geldt dat de 5,5% (€ 101.000) aan extra middelen voor preventie zonder nieuw beleid gebruikt kan worden ter dekking van het tekort, waarmee het saldo dan zou uitkomen op € 60.000 negatief.

Ten Boer	<u>2016</u>	<u>2017</u>	<u>2018</u>
Integratie- uitkering	1.748	1.756	1.845
Af 7,5% voor uitvoering / voorliggend veld	131	132	138
Af Extra 5,5 % voor preventie			101
Beschikbaar voor zorgkosten	1.617	1.625	1.605
Zorgkosten	1.682	1.772	1.766
Nadeel	-65	-148	-161
Beschikbaar voor dekking: 5,5 % extra geld voorliggend veld			101
Saldo	-65	-148	-60

*Nadeel Ten Boer als Ten Boer solidair blijft en alléén Groningen uit de volledige solidariteit treedt

Scenario 2: Ten Boer treedt uit de volledige solidariteit

Indien Ten Boer in 2018 uit de volledige solidariteit treedt (dus alleen nog solidair blijft voor de afgesproken posten) dan verwachten we bij gelijkblijvende zorgconsumptie een voordeel op de jeugdhulpuitgaven van ca. € 92.000.

In dit scenario zijn geen kosten opgevoerd voor versterking voorliggende veld (want de extra 5,5 % is hier volledig een eigen keuze). Dat komt op hetzelfde neer als in de andere alternatieven: in de einduitkomst (in dit geval € 92.000) wordt er van uitgegaan dat er geen nieuw beleid komt.

Ten Boer	<u>2016</u>	<u>2017</u>	<u>2018</u>	
Integratie- uitkering	1.748	1.756	1.845	
Af 7,5% voor uitvoering / voorliggend veld	131	132	138	
Beschikbaar voor zorgkosten			1.707	
Zorgkosten	1.617	1.625	1.615	
Saldo	-65	-148	92	

*Voordeel Ten Boer indien Ten Boer uit de volledige solidariteit treedt

Samenvattend stellen we vast dat bij scenario 1 de gemeente Ten Boer € 161000,- betaalt aan RIGG. Dit betekent een negatief saldo van €161.00,-. Echter Ten Boer ontvangt €101.000,- van RIGG aan extra middelen voor preventie.

Bij Scenario 2 is een voordeel van €91.000,-, maar ook hier wil de gemeente Ten Boer €101.00,- extra middelen inzetten voor preventie. Dit betekent een negatief saldo van €9000,-

Het verschil tussen scenario 1 en 2 is: -€161.000 minus - €9000 is : €152,000,- voordeel voor scenario 2 tov scenario 1.

2.6 Voorstel met betrekking tot solidariteit

Met de solidariteit voor de bekostiging van alle jeugdhulpvormen in het RTA hebben we de afgelopen jaren de zorgcontinuïteit en het voortbestaan van alle noodzakelijk geachte jeugdhulpvoorzieningen kunnen garanderen. Dat was in een periode waarin er

nog veel onduidelijkheid was over cijfers en budgetten een wenselijke financieringsvorm. Op deze wijze vormen gemeenten gezamenlijk een buffer om (niet te voorziene) risico's op te vangen. Voortbouwend op het gezamenlijk inhoudelijk transformeren van het totale jeugdstelsel bood ook de financiële solidariteit zowel gemeenten als aanbieders en jeugdigen en hun ouders comfort en zekerheid.

Het nadeel van een solidair financieringssysteem is echter dat prikkels om het zorgverbruik in toom te houden beperkt zijn. Immers 'we betalen met zijn allen'. Bovendien wordt goed gedrag ook niet beloond: gemeenten die stevig inzetten op preventie, vroeg-signalering, goed draaiende basisteams (De Deel, WIJ) en minder noodzakelijke verwijzingen zien geen financieel voordeel terug van deze inzet vanuit de jeugdhulp budgetten.

Wij willen voor 2018 derhalve geen financiële solidariteit meer afspreken en zien vanaf 2018 het zorgverbruik als een verantwoordelijkheid van onze eigen gemeente, tenzij alle gemeenten ervoor kiezen om financieel solidair te zijn. We sorteren met dit besluit ook voor op de samenvoeging van Ten Boer met de gemeente Groningen. Het geeft ons de mogelijkheid om de werkwijze van De Deel eerder te vervlechten met WIJ-organisatie.

Voor een aantal van de gezamenlijk ingekochte (zeer specialistische) producten en voorzieningen blijven we nog wel financieel solidair. Dit doen we vanuit een gezamenlijk gedragen inhoudelijke verantwoordelijkheid en vanuit het besef dat bepaalde voorzieningen aanwezig dienen te zijn, zonder dat je van te voren weet hoeveel gebruik hiervan gemaakt gaat worden zoals bijvoorbeeld bereikbaarheidsdiensten, Veilig Thuis en crisisdiensten.

Het niet meer solidair zijn levert zoals het er nu naar uitziet inhoudelijk en financieel voordeel op, maar heeft ook een financieel risico in zich. Bij de doorrekening van de scenario's kan alleen 2016 worden gebruikt als peiljaar. Daarbij moet dan ook sprake zijn van een gelijkblijvende zorgconsumptie. In 2016 was de gemeente Ten Boer 'voordeelgemeente' en heeft zij als zodanig meebetaald aan het tekort van de nadeelgemeenten. De verwachting is dat dit voor 2017 ook zal gelden. Het voorstel aan de gemeenteraad van Ten Boer is dan ook om met ingang van 2018 uit de solidariteit te treden, tenzij alle gemeenten financieel solidair blijven. In de huidige berekeningen zijn de tariefstijgingen voor 2018 (gemiddeld 6%) nog niet verwerkt. Ook deze kunnen nog leiden tot hogere zorgkosten voor jeugd.

Wij treden daarmee uit de 'verzekering', en worden zelf risicodragend voor de uitgaven van de jeugdhulp. Dit betekent dat de plussen en de minnen voor eigen rekening van de gemeente Ten Boer komen.

Het budget dat overblijft kan worden ingezet voor maatregelen ter versterking van het voorliggend veld. Inhoudelijk blijft Ten Boer samen met de Groninger gemeenten de jeugdhulp ontwikkelen. Voor de jeugdhulpplus en een aantal gezamenlijk te financieren voorzieningen blijft Ten Boer wel solidair. De kosten hiervan zijn meegenomen in de berekening van scenario 2.

3 VOORSTEL INVESTERINGEN SOCIAAL DOMEIN

3.1 Inleiding

Inzet in informele en voorliggende voorzieningen is belangrijk om gebruik van en daarmee de kosten van de formele zorg en ondersteuning te verlagen of te voorkomen, maar ook om de samenredzaamheid van de samenleving te bevorderen. De projectleider burgerkracht en participatie heeft hier een grote rol in, maar ook andere voorliggende voorzieningen kunnen hieraan bijdragen zoals het schoolvoetbal dat is opgenomen in de algemene subsidieverordening. Ook zijn er middelen geïnvesteerd in maatregelen ter bestrijding van armoede onder kinderen en laaggeletterdheid, zie hiervoor de nota armoedebeleid¹⁷. De dorpscoaches proberen waar mogelijk preventief te werken, gebruik te maken van informele voorzieningen en inwoners in hun kracht te zetten door onder andere gebruik te maken van het netwerk. Echter deze transformatie (van hulpverlening naar ondersteuning) vraagt veel tijd, aandacht en reflectie.

Kortom, in de voorgaande jaren is er veel aandacht geweest voor het (structureel) investeren in het versterken van het voorliggend veld. Zie hiervoor ook hoofdstuk 3.2. In de transformatie-opgave (van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving) ligt de nadruk op het voorkomen of verminderen van sociale problemen en het vergroten van de eigen regie, het versterken van de inwonerkracht en het bieden van ondersteuning en hulp waar dit nodig is. Om te bereiken dat zoveel mogelijk inwoners van Ten Boer de kans krijgen om mee te doen aan de samenleving en te kunnen participeren in de maatschappij is het belangrijk dat we blijven investeren op het versterken van de zelf- en samenredzaamheid. Voor deze notitie is daarom integraal gekeken of er op basis van het huidige beleid extra investeringen nodig zijn en zo ja, waarom en op welke terreinen.

Overigens betekent niet elke wens dat er extra budget nodig is om deze te realiseren. Zo wenst De Deel een betere verbinding met de kerken, vanwege de verbindende kracht van kerken (denk aan de vele vrijwilligers die daar actief zijn) en vanwege de signaleringsfunctie die de kerken kunnen vervullen. Deze verbinding is er nog niet automatisch, zoals deze al wel is gerealiseerd bij de huisartsen.

¹⁷ Zie hiervoor de nota armoedebeleid, raadsvergadering 28-6-2017.

Om inwoners te stimuleren en te ondersteunen om, waar mogelijk, zelf hun problemen op te laten lossen is verbetering van kwaliteit van de ondersteuning nodig door deze nog meer integraal, dichtbij en laagdrempelig in te richten en aan te bieden. Door meer in te zetten op ondersteuning en signalering in de wijk met bijvoorbeeld een jongerenwerker en wijkverpleegkundige en ondersteuning van bewonersinitiatieven en de dorpscoöperatie werken we aan een nog sterkere samenleving in Ten Boer. Tevens willen we aandacht voor ‘normaliseren’ en ‘ontmedicaliseren’ en hopen we dat zwaardere zorg voorkomen kan worden. Voor de extra (structurele) middelen die in 2018 vrijkomen worden in 3.3 voorstellen gedaan.

3.2 Voortzetting bestaande investeringen

Bij de bestaande investeringen gaan we in op de volgende investeringen:

1. Voorliggend veld
2. Armoedebeleid
3. Combinatiefuncties/buurtspportcoach
4. Inburgering

1. Voorliggend veld

In de begroting is door de gemeenteraad structureel een bedrag van € 76.000 euro beschikbaar gesteld voor het voorliggend veld. Dit budget was bedoeld voor activiteiten die het voorliggend veld moeten versterken, maar daarnaast ook het verlengen van het contract met de projectleider Burgerkracht en Participatie¹⁸. Deze heeft als taak het ondersteunen van die activiteiten en initiatieven die leiden tot het vergroten van de leefbaarheid en samenredzaamheid. Voorgesteld wordt deze activiteiten voort te zetten in 2018 en daarmee dus ook verlenging van de aanstelling van de projectleider Burgerkracht en Participatie. De projectleider Burgerkracht en Participatie heeft verschillende (burger)initiatieven en preventieve activiteiten gefaciliteerd en ondersteund. De inwonersinitiatieven zijn in kaart gebracht op de website www.datdeelik.nl. Het versterken van de samenleving kost tijd, daarom stellen

¹⁸ Zie de notitie en bijbehorend uitvoeringsprogramma voor de onderbouwing van deze investeringen in het voorliggend veld. De inhoud van deze notitie is afgestemd met de adviesraad Sociaal Domein.

we voor om de aanstelling van de projectleider in 2018 voort te zetten. Met de inzet van de projectleider willen we onderstaande doelen bereiken:

- Er worden meer vrijwilligersvacatures geplaatst bij het vrijwilliger steunpunt Ten Boer en er zijn meer passende vacatures voor de inwoners van Ten Boer
- Er participeren meer bijstandsgerechtigden aan de samenleving (werk, vrijwilligerswerk e.d.).
- Er is meer laagdrempelige ontmoeting en informeel zorgaanbod met name voor ouders en ouderen.
- De dorpscoöperatie wordt gefaciliteerd in verdere ontwikkeling.
- Er zijn meer participatiebanen.

2. Armoedebeleid

In het raadsvoorstel Armoedebeleid zijn zowel maatregelen benoemd voor kinderen als volwassenen. De maatregelen voor de kinderen worden gefinancierd vanuit kindmiddelen. Voor de maatregelen voor volwassenen werd voorgesteld om extra budget te reserveren en deze op te nemen in de Perspectiefnota voor 2017. De raad heeft hier mee ingestemd. Er is jaarlijks € 13.000 beschikbaar gesteld.

Wensen en behoeften voor volwassenen in armoede die daarmee ingezet worden zijn onder andere:

- Structurele ondersteuning van de Weggeefwinkel in Ten Boer.
- De introductie van de Stadjespas voor alle Ten Boerster minima.
- Beleid voor laaggeletterden.
- Korting voor minima voor initiatieven van het project Burgerkracht en participatie en de Positiviteitscursussen.
- Facilitering van Goed Bezig (een vrouwencollectief dat activiteiten organiseert voor mensen met een smalle beurs).
- Plaatsing van zogenaamde weggeefkasten, waar spullen kunnen worden ingebracht en meegenomen.
- Vergemakkelijking van vervoer naar De Voedselbank vanuit Ten Boer.
- Toeleiding naar opleiding van ervaringsdeskundige.
- Vergroting bekendheid, bewustwording en toegankelijkheid van minimabeleid.

Naast bovenstaande acties wordt ook geadviseerd in te zetten op het gebruik maken van de kledingbank Maxima. Dit initiatief biedt bijstandsgerechtigden de mogelijkheid

om te winkelen voor kleding en schoenen, waaronder ook speciale kleding voor minima die gaan solliciteren. Door jaarlijks € 1.000 aan de stichting over te maken wordt het mogelijk voor inwoners in Ten Boer om hier gebruik van te maken.

3. Combinatiefuncties/sportcoach

Deze investering is tweeledig. Enerzijds wordt hiermee beoogd versterking en ondersteuning van sportverenigingen met nadruk op 'jeugd en onderwijs'. De wens om sportverenigingen meer te betrekken bij het onderwijs leeft al langer en is onderdeel van de visie rond jeugd, sport en bewegen die het afgelopen jaar samen met het onderwijs is ontwikkeld. We willen met deze functie sportverenigingen nadrukkelijker betrekken bij het onderwijs door de organisatie van clinics en trainingen onder en na schooltijd. Maar we willen ook de sportverenigingen helpen meer jeugdgericht te worden en aandacht te besteden aan de 'sociale' omgeving: een positief opvoedklimaat (hoe ga je met elkaar om, trainers en begeleiders, ouders en jeugd), en een veilig en gezonde omgeving. Deze opzet sluit ook goed aan bij de Bslim-aanpak in Groningen. Hier is € 15.000 voor gereserveerd (zie raadsbrief 9 mei 2017).

Anderzijds wordt geïnvesteerd in het sportief betrekken van ouderen in Ten Boer. Ten Boer vergrijsst en de leefbaarheid in de dorpen staat onder druk. Sport en bewegen is bij uitstek een middel om mensen te activeren en meer betrokkenheid op elkaar te creëren. Er is besloten om daar een combinatiefunctionaris voor in te zetten, die op een persoonlijke en actieve benadering eenzame en inactieve ouderen activeert naar beweegactiviteiten. Het is een bewezen effectieve aanpak. We sluiten aan bij de ontwikkelingen die bij de Deel zijn ingezet en de ambities vanuit de leefbaarheidsvisie.

Startpunt hierbij is het inventariseren van de wensen en ideeën hierover bij de inwoners, via de Deel, de dorpshuizen en de verenigingen Dorpsbelangen. De exacte uitwerking stellen we op in nauwe samenwerking met de Deel.

Bovenstaande is besproken en vastgesteld in de raad. Hier is € 12.000 voor gereserveerd. De ondersteuning richt zich zowel op groepen inwoners als op individuele inwoners, ouders, gezinnen en kinderen.

4. Inburgering

Het rijk heeft middelen beschikbaar gesteld om de begeleiding van inburgeraars te intensiveren. Dit najaar zal het uitvoeringsplan hiervoor gereed zijn.

3.3 Nieuwe activiteiten

Het college van B&W van Ten Boer heeft de volgende 10 prioriteiten gesteld voor wat betreft de wenselijke investeringen voor een deel van de overschotten van 2017 en 2018:

1. Gedragswetenschapper en praktijkbegeleider
2. Extra uren wijkverpleegkundige niet-toewijsbare zorg
3. Extra uren jongerenwerker
4. Voortzetting project School als Wijk
5. Uitvoering VN-verdrag toegankelijkheid
6. Transformatie Beschermd Wonen
7. Aanpak kindermishandeling
8. Pilot Ondersteuner Jeugd en Gezin
9. Ondersteuning bewonersinitiatieven en Dorpscoöperatie
10. Vertrouwenspersoon Sociaal Domein
11. Ontwikkelingen binnen het voorliggend veld

Hieronder worden alle bovenstaande voorstellen nader toegelicht.

1. Gedragswetenschapper en praktijkbegeleider

In 2017 maakte de Deel al gebruik van een praktijkbegeleider en een gedragswetenschapper. Dit werd uit RIGG gefinancierd. Voor 2018 moeten deze functies gefinancierd worden uit de eigen middelen voorliggend veld. Voorgesteld wordt structureel budget te reserveren om deze functies per 1-1-2018 of, indien mogelijk eerder, te kunnen vervullen voor. De praktijkbegeleider wordt 8 uur per week ingezet en de gedragswetenschapper 4 uur per week. De toevoeging van een gedragswetenschapper en een praktijkbegeleider betekent een kwalitatieve toevoeging in de ondersteuning van het team. De dorpscoaches kunnen voor ondersteuning op de

inhoudelijke casuïstiek en procesvragen terecht bij deze functionarissen. Nagenoeg ieder team in de provincie heeft een eigen gedragswetenschapper en praktijkbegeleider. Daarnaast kan gebruik worden gemaakt van de (regionale) Expertpool. Voor beide functies heeft de RIGG functieprofielen vastgesteld. De gemeenten worden geadviseerd om, vanuit het oogpunt van kwaliteit, bij de invulling van de functies deze profielen te hanteren.

2. Extra uren wijkverpleegkundige niet-toewijsbare zorg

Tot voor kort draaiden twee wijkverpleegkundigen niet-toewijsbare zorg voor 12 uur per week mee in het sociale team van De Deel. Deze wijkverpleegkundigen brengen medische kennis bij het team in en zorgen voor vroegtijdige signalering van problemen als het mijden van zorg, doordat zij bij ouderen thuis komen. Uit ervaring is gebleken dat door deze vroegsignalering en de samenwerking met de dorpscoaches de oudere inwoners van Ten Boer op een meer ondersteuning op maat hebben gekregen. Vanwege veranderende (landelijke) regelgeving is de bijdrage van Menzis verlaagd, hierdoor zijn de uren meer dan gehalveerd (teruggedaan naar 5,5 uur). Hierdoor is het afleggen van huisbezoeken met de dorpscoaches niet meer mogelijk, terwijl dit door alle partijen, inclusief inwoners zelf, als zeer prettig werd ervaren. Voorgesteld wordt budget beschikbaar te stellen om de ureninzet van de wijkverpleegkundigen voor 2018 te herstellen naar de oorspronkelijke formatieomvang van 12 uur per week. Voor 2019 en verder wordt dit meegenomen in het uitvoeringsplan ten behoeve van het organisatorisch vervlechten van De Deel met stichting WIJ.

3. Extra uren jongerenwerker

Met de transitie per 1 januari 2015 is meer en meer de nadruk komen te liggen op de versterking van (ondersteuning in) het voorliggend veld. Overeenkomstig het Gronings model wordt meer gezocht naar de verbinding tussen de preventieve informele aanpak en de (dure) formele aanpak door professionals/hulpverlening. We zoeken de verbinding tussen het collectief en de individuele aanpak. Juist de meest kwetsbare kinderen vallen tussen wal en schip doordat voor hen onvoldoende aanbod is. Voorgesteld wordt om daarom een jeugdwerker 4-12 jaar aan te stellen voor 12 uur per week. De insteek daarbij is dat de jeugdwerker nauw samenwerkt met overige partijen zoals Kids2b, sportclubs en scholen en de Deel. Ook (dreigende) zorgsignalen

kunnen vroegtijdig worden opgevangen, wat in een aantal gevallen duurdere hulp in een later stadium kan voorkomen.

De huidige jongerenwerker signaleert een groeiend aantal jongere kinderen dat zich wil aansluiten bij wat zij met en voor de oudere kinderen organiseert. Wat niet voor de hand ligt omdat de interessesfeer van 4–12 jarigen en die van 12 –18 jarigen mijlenver uit elkaar liggen.

Voordat de jongerenwerker wordt aangesteld zal er dit najaar een opdracht met doelen en resultaten gemaakt worden. De activiteiten van de jongerenwerker worden elk half jaar geëvalueerd om te bekijken of ze het gewenste effect bereiken. Hiervoor geldt dat de extra uren in eerste instantie alleen voor 2018 beschikbaar worden gesteld. De formatie voor 2019 komt terug in uitvoeringsplan Vervlechting de Deel / Stichting WIJ.

4. Voortzetting project School als Wijk

De afgelopen twee jaar heeft het project School als Wijk gedraaid op de mbo-scholen. Dit project is gefinancierd vanuit regionale VSV-middelen. Omdat dit tijdelijke middelen betreft stopt de financiering hiervan op 1 januari 2018. Vanaf dat moment is financiële dekking nodig vanuit gemeenten en mbo. School als Wijk betreft een preventieve, integrale aanpak ter voorkoming van vroegtijdige schooluitval. De pilots zijn ingezet op het mbo niveau 1 en 2. Het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) heeft dit project tussentijds geëvalueerd en heeft geconstateerd dat deze werkwijze een duidelijke meerwaarde oplevert in het snel en laagdrempelig bereiken van jongeren en in het uitwisselen van kennis en deskundigheid tussen school en gebiedsteams.

Vanuit de gemeenten en het mbo is onderzocht of en hoe deze ondersteuning vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid een vervolg kan krijgen na 1 januari 2018. Dit heeft geleid tot een voorstel over de doorontwikkeling van dit project dat door het Dagelijks Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Publieke Gezondheid en Zorg (DB PG&Z) en het OOGO Wmo is overgenomen. Zij verzoeken de betrokken gemeenten en mbo-instellingen om een financiële bijdrage te leveren voor de duur van 1 jaar. Voor de gemeente Ten Boer gaat het om een bedrag van € 10.000,- voor 2018.

Met deze bijdrage worden de volgende maatschappelijke effecten beoogd voor Mbo-scholieren uit Ten Boer:

- Meer jongeren sluiten hun schoolloopbaan succesvol af met als resultaat een startkwalificatie en/of diploma;
- De ondersteuning vindt dichterbij de leefwereld van de jongeren (school) plaats zodat er eerder gesignaleerd en/of (direct) de juiste ondersteuning verleend kan worden en waardoor er minder zware (en duurder) zorg nodig zal zijn. Tevens worden hierdoor jongeren bereikt die vaak moeilijk of niet bereikbaar zijn voor de Deel;
- Een structurele, goed werkende verbinding tussen het onderwijs en het sociale domein van de gemeente. Provinciaal vindt een betere samenwerking plaats tussen de 4 mbo-instellingen en de basisteams in de ondersteuning aan jongeren vanuit één jongere, één plan, één regisseur en daarmee wordt direct invulling gegeven aan het contactpersoonschap uit de ondersteunings-route gemeenten-onderwijs.

5. Uitvoering VN-verdrag toegankelijkheid

Op 14 juli 2016 trad het VN-verdrag handicap in Nederland in werking. Doel van dit verdrag is het bevorderen, beschermen en waarborgen van de mensenrechten van mensen met een beperking. Centrale begrippen in het verdrag zijn inclusie, persoonlijke autonomie en volledige participatie. In het verdrag is aangegeven wat de overheid moet doen om ervoor te zorgen dat de positie van mensen met een beperking verbetert.

Op papier blijkt de gemeente hieraan te voldoen. Dit najaar wordt ook de praktijksituatie grondig getoetst en zullen een conclusie en advies volgen. We verwachten geen grote aanpassingen, maar willen wel € 5000,- reserveren om eventuele (kleine) aanpassingen te kunnen uitvoeren. Ter illustratie: is de inloofunctie van De Deel optimaal bereikbaar voor inwoners met een scootmobiel? Zijn de stemlokalen zodanig gelegen, ingericht en uitgerust dat mensen met een beperking zoveel mogelijk zonder ondersteuning zelf hun stem kunnen uitbrengen?

6. Transformatie Beschermd Wonen

In het OOGO van 18-11-2016 is uitgesproken dat de Groninger gemeenten het vrij te vallen budget van Beschermd Wonen kunnen aanwenden ten behoeve van de lokale Wmo met het oog op de decentralisatie en transformatie van Beschermd Wonen. Hiervoor hebben de Groninger gemeenten in hun meerjarenprogramma een viertal transformatieopgaven benoemd, zie raadsbrief d.d. 7-2-2017. Vanaf 2018 is het de

bedoeling om (een deel van) de eventuele vrijval te besteden aan de voorbereiding op de decentralisatie in 2020. Onderwerpen waar we ons hierbij op richten zijn preventie, de opleiding van consultants van de Deel en het in beeld brengen van de doelgroep. De gemeenteraad wordt hierover nader geïnformeerd in een korte raadsbrief in najaar 2017.

7. Aanpak kindermishandeling

In november 2016 hebben de Groninger gemeenten de Intentieverklaring “de 10 van Noord” ondertekend. Met het ondertekenen van deze verklaring hebben de Groninger gemeenten aangegeven de komende twee jaren (2017–2018) een (extra) impuls te geven aan de aanpak en bestrijding van Kindermishandeling.

Gelet op de toekomstige gemeentelijke herindeling sluit de gemeente Ten Boer zich, bij de uitvoering van deze extra impuls, zoveel mogelijk aan op de activiteiten die de gemeente Groningen in dit kader organiseert. Tenzij de lokale situatie om een specifieke inzet vraagt.

Voor Ten Boer betekent dit voortzetting van de lijn die in Groningen is ingezet om de kennis over kindermishandeling te vergroten en het verminderen van de handelingsverlegenheid bij signalen van kindermishandeling. Dit uit zich in een investering in het trainen van eigen medewerkers, alsook vrijwilligers, maatschappelijke partners en het onderwijs. Daarnaast zal de publiekscampagne die eind 2017 start, doorlopen in 2018. Deze campagne heeft als doel Kindermishandeling breed bespreekbaar te maken, waarbij er ook aandacht is voor de week tegen Kindermishandeling in november 2018.

De kosten voor een extra impuls voor de aanpak en preventie van Kindermishandeling zullen naar verwachting € 5.000,- bedragen. Dit wordt ingezet voor:

- Kennisbevordering (E-learning, Meldcode, voorlichting)
- Bewustwording en gedragsverandering van dorpscoaches
- Publiekscampagne, Week tegen Kindermishandeling 2018, etc.)
- Versterking van het netwerk (zoals bijv. samenwerking bevorderen met het onderwijs, kinderopvang, vrijwilligers, etc.)

8. Pilot Ondersteuner Jeugd en Gezin

In diverse gemeenten lopen inmiddels pilots Ondersteuner Jeugd en Gezin (OJG) als schakel tussen wijkteams en de huisarts (voorheen praktijkondersteuner huisarts). Deze functie wordt gezien als een manier om te komen tot een efficiënte toegang tot de jeugdhulp en een verbetering van de samenwerking tussen huisarts en wijkteam. De gedachte is dat de inzet van een OJG bij de huisarts met aandachtsgebied jeugd en gezin verwijzingen naar de specialistische jeugdhulp kan verminderen dan wel kan voorkomen.

De huisarts heeft een verwijfsfunctie naar alle vormen voor jeugdhulp en is dus voor jeugdigen en hun ouders en voor gemeenten een belangrijke partner als het gaat om de inrichting van een goede jeugdhulp en een goed werkend jeugdinstel. Inzet van de OJG is een manier om te sturen aan de voorkant van de zorgvraag. Dit wordt ook in de brieven van het ministerie bevestigd. Naast de gemeentelijke Toegang speelt de huisarts – als meest voorkomende verwijzer – daar een grote rol in.

De OJG bestrijkt het gehele jeugddomein en is een verbindende schakel tussen de huisarts, het wijkteam en de meer specialistische jeugdhulp. De OJG is deels werkzaam in het wijkteam en deels, op verzoek van een huisarts, werkzaam als ondersteuner jeugd & gezin in de huisartsenpraktijk. De ondersteuner werkt onder verantwoordelijkheid van het wijkteam en werkt niet in het systeem van de huisarts. De OJG ondersteunt de huisarts bij het verwijzen met goede kennis en maakt tegelijk verbinding met het wijkteam en verleent daar basale hulp. Inzet van de OJG moet daarnaast leiden tot meer sturing op de instroom in de jeugdhulp. Inzet van deze functie leidt tot meer en vroegtijdig inzicht in de zorgvraag en vloeiender en sneller verlopen van processen.

Uit evaluatiegegevens van de pilot in het Groningse Westerkwartier (16 huisartsen betrokken) blijkt dat de OJG ongeveer 80% van de doorverwezen cliënten zelfstandig afhandelt (in 1 tot 7 gesprekken). De OJG is in dit voorbeeld dus niet alleen intermediair tussen WIJ-team en huisarts, maar verleent zelf ook hulp. Ongeveer 10% van de cliënten wordt doorverwezen naar het basisteam en ongeveer 10% wordt doorverwezen naar de specialistische jeugdhulp. We zien ook dat als de OJG uitvalt door ziekte, het aantal verwijzingen naar de 2^e lijn onmiddellijk toeneemt.

Het voorstel is om in Ten Boer met ingang van 1 januari 2018 te starten met de inzet van een dorpscoach als Ondersteuner Jeugd en Gezin, in eerste instantie voor de

periode van 1 jaar. We onderzoeken of deze extra uren gekoppeld kunnen worden aan een dorpscoach. Het gaat dus om een pilot voor een jaar. Er wordt een bedrag van € 20.000,- begroot vanwege de uitbreiding van uren en de verwachting van meer verwijzingen en meer hulpverlening (schatting:6-8 uur per week).

9. Ondersteuning bewonersinitiatieven en Dorpscoöperatie

De projectleider Burgerkracht en Participatie ondersteunt bewonersinitiatieven die bedoeld zijn om de leefbaarheid te vergroten, zoals ook de Dorpscoöperatie. Deze bewonersinitiatieven werden daarnaast ook financieel ondersteund in de vorm van eenmalige startsubsidies, afkomstig van provinciale middelen. Een aantal van dit soort initiatieven draait nog steeds, maar deze zijn wel kwetsbaar. Financiering vanuit de provincie is niet meer mogelijk. Voorgesteld wordt om budget beschikbaar te stellen om deze initiatieven blijvend te kunnen ondersteunen en de mogelijkheid te bieden aan nieuwe initiatieven om op te starten. Omdat we nog niet weten of er bewonersinitiatieven ontstaan en zo ja, hoeveel geld ze nodig hebben kunnen we hier nog geen bedrag aan toekennen. In voorkomende gevallen kan dekking worden gevonden in de post "Ontwikkelingen voorliggend veld".

10. Vertrouwenspersoon Sociaal Domein

Gemeenten zijn sinds 2015 vanuit de Jeugdwet verantwoordelijk om een onafhankelijke vertrouwenspersoon ter beschikking te stellen. Op dit moment kunnen we gebruik maken van een vertrouwenspersoon voor jongeren tot 18 jaar. Het voorstel is om over te gaan tot de verbreding van de functie vertrouwenspersoon van het terrein van jeugdzorg naar het hele sociale domein. De gemeente Groningen neemt een dergelijk vertrouwenspersoon via een subsidie af bij Zorgbelang.

Deze vertrouwenspersoon adviseert en ondersteunt burgers bij klachten over de uitvoering van alle gemeentelijke (zorg)taken binnen de (sociale)wijkteams. De dienstverlening van de vertrouwenspersoon is primair gericht op het versterken van de positie van de cliënt. Inwoners kunnen bij de vertrouwenspersoon aankloppen wanneer ze vinden dat de zorgaanbieder en/of gemeente hen niet goed heeft behandeld en dient dus vooral voor klachten over onheuse bejegening.

Door bemiddeling van de vertrouwenspersoon kunnen klachten en juridische procedures worden voorkomen. De gebruikelijke rechtsbeschermingsmogelijkheden (zoals het indienen van klachten, bezwaar en beroep) blijven daarnaast ook bestaan.

Voordelen voor gemeente:

- Effectievere zorgverlening.
- Minder formele procedures en daarmee besparing van kosten en tijd.
- Beeld verkrijgen van de knelpunten in de zorg en daar structurele oplossingen voor zoeken.

11. Ontwikkelingen binnen het voorliggend veld

Het voorliggend veld zal zich de komende jaren verder ontwikkelen. In dit hoofdstuk hebben wij de ontwikkelingen die we nu voorzien opgenomen en zo goed mogelijk vertaald in de kosten. Om flexibel en snel in te kunnen springen op nieuwe ontwikkelingen (ook bewonersinitiatieven) wordt er ene post van €25.000,- opgenomen in de begroting. Dit bedrag is uitsluitend bestemd voor zaken die gelabeld kunnen worden aan het voorliggend veld.

3.4 Organisatorische vervlechting De Deel in Stichting WIJ

Met het oog op de samenvoeging van de gemeente Ten Boer met de gemeente Groningen met ingang van 1 januari 2019, wijzigt ook de opdrachtgever van De Deel. Onze eerste prioriteit gaat daarom uit naar de vervlechting van De Deel met de Stichting WIJ. De functie en uitstraling van de frontoffice in Ten Boer blijft minimaal functioneren zoals deze nu functioneert. Daarmee moet de kracht en identiteit van De Deel (overzichtelijkheid, mogelijkheid tot integraal werken) bewaard blijven. Omdat De Deel binnen Stichting WIJ gaat opereren moet er geïnvesteerd worden in het vergroten van naamsbekendheid. Momenteel is daar beperkt budget voor, voorgesteld wordt om hier extra op te investeren.

Met ingang van 2017 is er een structurele keuze gemaakt voor de personele bezetting van De Deel, waarmee de formatie op orde is¹⁹. Een uitvoeringsplan voor het vervlechten van De Deel met WIJ per 1-1-2019 volgt in het najaar 2017. Hierin besteden we ook aandacht aan de rechtspositie van de medewerkers en opleidingsmogelijkheden. Daarmee willen we duidelijkheid scheppen naar de medewerkers van De Deel in het proces.

Samengevat komt dit neer op onder andere de volgende investeringen:

- Kwalitatieve ondersteuning van het team en functies van de Deel gelijktrekken met WIJ (gedragsdeskundige en praktijkbegeleider)
- Tijdelijke urenuitbreiding formatie
- Inzet op deskundigheidsbevordering
- PR voor WIJ De Deel in de vorm van folders en advertenties
- Inrichting van laagdrempelige inloop vanaf 2019

Het college van B&W van Ten Boer wil hier prioriteit aan geven, maar voorgesteld wordt om dit niet te financieren vanuit de overschotten van het sociale domein, maar vanuit de herindelingsmiddelen.

¹⁹ Op basis van een evaluatie is besloten de huidige formatieomvang voort te zetten. De financiële dekking hiervan is in de raadsvergadering van 29 maart 2017 geborgd.

3.5 Samenvatting (financieel)

De uitkomst van deze nota, gebaseerd op het solidair blijven met betrekking tot de jeugdhulp via het RIGG (scenario 1), ziet er als volgt uit voor 2018:

Nr.	Thema		Nieuw	I/S	Bestaand
	Voortzetting bestaande investeringen (Hoofdstuk 3.2):				
3.2: 1	Voorliggend veld			S	72.000
3.2: 2	Armoedebeleid			S	13.000
3.2: 2	Bijdrage kledingbank Maxima		1.000	S	
3.2: 3	Combinatiefuncties/sportcoach			S	15.000
3.2: 3	Project sociaal vitaal			S	12.000
3.2: 4	Inburgering			S	44.300
	Nieuwe activiteiten (Hoofdstuk 3.3):				
3.3: 1	Gedragswetenschapper		10.000	S	
3.3: 1	Praktijkbegeleider		20.000	S	
3.3: 2	Extra uren wijkverpleegkundige		25.000	I	
3.3: 3	Extra uren jongerenwerker		20.000	S	
3.3: 4	Voortzetting project School als Wijk		10.000	I	
3.3: 5	VN-verdrag toegankelijkheid		5.000	S	
3.3: 6	Transformatie Beschermd Wonen		98.000	I	
3.3: 7	Aanpak kindermishandeling		5.000	S	
3.3: 8	Pilot ondersteuner jeugd en gezin		20.000	I	
3.3: 9	Ondersteuning bewonersinitiatieven en dorpscoöperatie		0	I	0
3.3: 10	Vertrouwenspersoon sociaal domein		1.750	S	
3.3: 11	Ontwikkelingen binnen voorliggend veld		25.000	S	
	Vervlechting De Deel in de WIJ:				
3.4	Diverse kosten als gevolg van vervlechting (kosten dekken uit herindelingsmiddelen)			I	PM
	Totaal		240.750		156.300
	Prognose eindresultaat 2018	188.800			
	Extra budget RIGG (voorliggend veld)	101.000			
		289.800	289.800		
	Vrijval ruimte 2018		49.050		

I= incidenteel en S = structureel

De structurele doorwerking (S) van de nieuwe posten naar 2019 en volgende jaren bedraagt € 87.750,00.

